

BOGÁCS

TELEPÜLÉSKÉPI

ARCULATI

KÉZIKÖNYV

2017.

Elfogadta Bogács Község Önkormányzata Képviselő-testülete a 177/2017. (XII. 13.) sz. önkormányzati határozatával.

dr. Papp Adrienn sk.
jegyző

Csendesné Farkas Edit sk.
polgármester

BEVEZETÉS

„A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő Településképi Rendeletét, illetve az azt alátámasztó munka részeként is hasznosuló Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket..”

Tisztelt Olvasó!

Egy településen élők, munkálkodók, megpihenők, vagy csak áthaladók számára a hely beazonosíthatóságát a feltároló táji környezet, az utcák, terek vonalvezetése, arányai, burkolata, köztéri építményei, növényzete és hangsúlyosan az épületek, kerítések, kertek kialakításának összessége határozza meg. Ezek jelenítik meg a város, község általános, vagy azon belül az egyszerre belátható, közvetlenül érzékelhető részének *egyedi arculatát*, és jó esetben az ezeket jellemző „szépség”, azaz a szemnek kedves, harmonikus összkép, a rendezettség, megműveltség, karbantartottság teszi az adott helyet, a települést/településrészt vonzóvá, minőségi élettérré.

BOGÁCS

	oldal
BEVEZETÉS.....	3
1. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA.....	6
2. ÖRÖKSÉG	16
2.1. Településtörténet	16
2.2. Épített és régészeti örökség	18
2.2.1. Védett épületek.....	18
2.2.2. Nevezetes épületek	19
2.2.3. Köztéri nevezetességek.....	21
2.2.4. Színészliget	22
3. ÉPÜLETTÍPUSOK	23
3.1. „Falusias” lakóház karakterek.....	23
3.2. „Polgár” lakóházak	29
3.3. Üdülő, hétvégi ház.....	30
3.3.1. Egyegységes üdülő	30
3.3.2. Többegységes (társas) üdülő, motel	30
3.4. Pincés terület	31
4. KARAKTERTERÜLETEK LEHATÁROLÁSA	32
4.1.1. Történeti központ.....	33
4.1.2. Átalakuló falusi lakóterület	33
4.1.3. Pincés területek	33
4.1.4. Üdülőterület	33
5. AJÁNLÁSOK	34
5.1. Általános ajánlások	34
5.2. Történeti központ	37
5.2.1. Közterület	37
5.2.2. Épület	38
5.3. Átalakuló falusias lakóterület	39
5.3.1. Közterület	39
5.3.2. 5.3.2. Épület	40
5.4. Üdülő terület.....	43
5.4.1. Közterület	43
5.4.2. Épületek	44
5.5. Pincés terület	45
5.5.1. Közterület	45
5.5.2. Épületek	46
5.6. Külterület.....	47
6. JÓ PÉLDÁK	48
6.1. Épületek, részletek.....	48
6.1.1. Történeti központ.....	48
6.1.2. Átalakuló falusias lakóterület	50
6.1.3. Üdülő terület	53
6.1.4. Pincés terület.....	54
6.2. Közterek.....	55
IMPRESSZUM	57

Bogács Településképi Arculati Kézikönyve elkészítésénél is az volt az alapvető törekvés, hogy a község település-történetére visszatekintően, a ma érzékelhető táji-települési környezet jellemzőit bemutassa, feltárja annak állapotát, felmutatható és követhető értékeit. Ezáltal felhívja figyelmet arra, hogy házunk, udvarunk, kertünk, kerítésünk alakítása, karbantartása során a személyes, családi és gazdasági indíttatású cselekedeteink, csakúgy, mint elődeinké alapvetően meghatározzák a település megjelenését, ezáltal mindennapi életterünk minőségét.

A Kézikönyv célja tehát jó példák, minták, folyamatok bemutatásával irányjelzőként szolgáljon a jelent és a jövőt tekintve a település jelenlegi és leendő lakosai számára az egyéni, ezáltal egyben a települési környezetünk alakításához.

1. A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

A község a Bükk lábánál, annak déli, még inkább dombos peremén a Hór patak völgyében fekszik, jellemzője tehát a lankás, völgyi fekvés.

Táji környezete délről tekintve zsákfekvés hatású, előbb lankás völgy, nagytáblás mezőgazdasági területtel,

Viszonylag széles völgyben elterülő, a lankákra felhúzódó beépülés, majd dombság, a településtest fölött erdő-gyep és mögötte magasodik a Bükk- fennsík tömbje.

A településtest a völgyben a kétoldali lankákra felfutó, hosszan elnyúló beépítést mutat.

A déli –Mezőkövesd - irányából „előttünk a Bükk, megyünk a völgyébe” érzést ad, a lankás terep magaslatáról feltáruló települési kép, fasor rávezetés, (jobbra gazdasági építményekkel majorság), majd falusias jellegű beépítés.

Megközelítése járművel közútról lehetséges, déli és északi irányból.

Északról két út vezet be, a Noszvaj-Eger irányból egyre fontosabb a megközelítés, az erdős rávezetésből feltáruló völgyben kezelt víztározó-part, majd beállt- rendezett hétvégiházás üdülősor.

A másik Cserépfalu felől: zártkertes rávezetés, majd vendéglátós pincesor, parkos faluvég.

A településközpont az átmenő országút mentén (Alkotmány u.)

Kétoldalt elnyúló települési intézménysor (községháza, iskola, térségi egészségügyi centrum, közterek, emlékművek

Műemlék templom a kíséző domboldalra felhúzódva, körülötte működő temető, egyházi és világi emlékművek

Majd a napjainkban is folyamatosan átalakuló, épülő-szépülő fürdőkomplexum és környezete építményei.

A település lakóházainál a hagyományos, keskenytelkes, tornácos-hosszúházas beépítés is megmaradt.

Jellegzetesek a 1960-70-es években, jó minőségben épült, jól karbantartott sátoztetős házsorok,

Valamint az 1980-as évektől fellendült fürdőhely társas és egyéni üdülőházai.

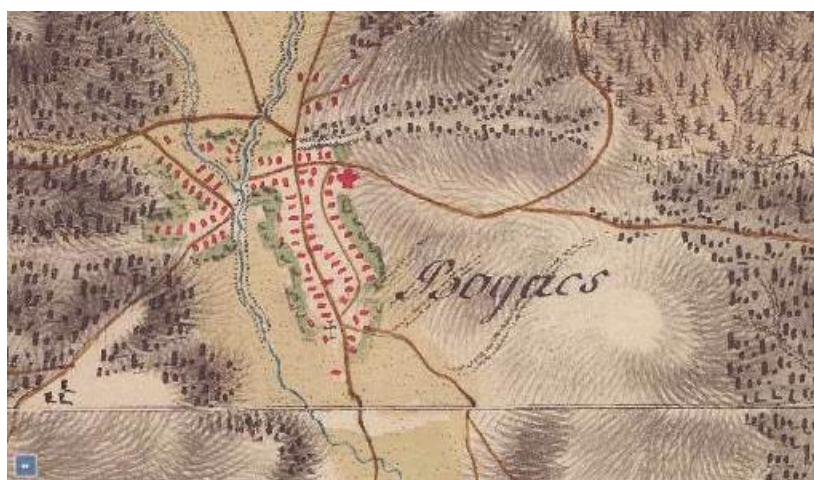
Az általános településképet tehát a folyamatosan megújuló egy-két szintes közintézmények, a fürdőkultúra nagyszámú épülete, az idegenforgalmat kiszolgáló éttermek, borozók, panziók és a jellegzetes lakóházsorok jelentik meg.

2. ÖRÖKSÉG

2.1. Településtörténet

A községről az első írott emlék 1248-ból származik, ekkor Bagach alakban írták nevét. Nemes birtokosai a településről Bogácsnak is nevezték magukat. A családé maradt a XIV. századig, ám 1323-ban Gergely, örököse nem lévén, egy birtokrészét az egri káptalannak adományozta. A káptalan szerette volna egész Bogácsot megszerezni. Ennek érdekében – országbírói ítélettel – maga vette zálogba a másnak elzálogosított birtokokat. Végül II. Ulászló király új adományt adott a káptalannak és 1504-ben beiktatta a jászói konvent Bogács birtokába. Az összeírások ezután már csak a káptalant említik birtokosként. Ekkor a Bogach, Bogaczh írásmóddal találkozunk. Bár a reformáció hamar elérte – református egyháza 1569-ben alakult –, egyházi birtokként nem gyökeresedhetett itt meg a protestantizmus. Bogács török hódoltsági terület volt, amikor nem a harcok, akkor az adóprés dúlta fel az életet. Az adó mértékét az határozta meg, hogy a lakosok milyen tehetősek voltak. Később tizedet és szolgáltatásokat is követelt a török, mégpedig olyan sokat, hogy addig haza sem engedte a lakosokat, míg újabbak nem jöttek robotolni. A török uralom által okozott pusztulást jól szemlélteti az 1685-ből származó, a lakott és az üresen álló házakat számba vevő összeírás. Eszerint Bogácson 9 házban laktak és 11 ház állt pusztán.

A XVIII. század első évtizedében a föld bősége, a népesség kis létszáma, a termelőerők alacsony színvonala miatt megerősödtek, sőt újraéledtek a föld közös birtoklásának középkori formái. A népesség számának növekedése, az állatállomány gyarapodása, valamint az ezzel együtt járó földbőség csökkenése a szabad foglalás helyébe az újraosztásos földközösségi rendszert honosította meg, majd kialakult a szilárd telekrendszer.

A XVIII. században megindultak a betelepítések. Bogács lakossága 1786-ra elérte a 815 főt.

A XIX. században már nem voltak nagy szabad földterületek.

A földművelés mellett a XX. század elején már a turizmus is jelentős volt. A II. világháború után furdője tette a települést igazán népszerűvé. Ahogy sok más híres hazai gyógyvíz és gyógyfürdő, úgy a bogácsi története is a kőolaj kutatással kezdődött. Ennek során tört fel 1955. október 9-én, közel 500 méter mélyről a 76°C-os termálvíz, amit 2001-ben gyógyvízzé nyilvánítottak.

Bogács a Bükki borvidék egyik legkarakteresebb települése, borait az egriekhez lehetne hasonlítani, de valamivel magasabb a savtartalmuk. A környező dombokon ülő hangulatos pincesorokban általában hagyományos fahordós (oxidatív) érlelés folyik

A Bükk alján nemcsak az erdők és a hegyről lefutó gyors patakok szépsége vonzza a látogatókat, de az is, amit az évezredek és maga az ember a kőbe vájt: barlangok, kaptárkövek, barlanglakások és borospincék.

2.2. Épített és régészeti örökség

Bogács környéke évezredek óta ad megélhetési lehetőséget az embereknek. A község területén is kerültek elő őskőkorszaki, újkőkorszaki leletek. A réz- és bronzkorszaki leletek fő lelőhelye a községhez tartozó Pazsagpuszta környéke. A bronzkor különösen értékes lelete a Tomor várról előkerült csipkés bronzkarika lefüggő díszekkel, csörgő lemezekkel.

2.2.1. Védett épületek

A község központjában áll a Szent Márton tiszteletére szentelt római katolikus templom, amely a helyben bányászott, faragott vöröses kőből épült. 1958-as felújításakor kerültek elő XIII. századi, román kori részletei. Gótikus stílusban a XIV. században építették át. A község neve először 1248-ban fordult elő írásban, ekkor már állt temploma, ám azt még Szent György tiszteletére szentelték. Egy leltár szerint még 1568-ban is így volt, 1724-ből származó, tehát a török hódoltság utáni adatok viszont már Szent Mártont említik a templom védőszentjeként. A XIII. századi templom mellett temető is volt, és azt az épülettel együtt fal vette körül. A templom magaslati fekvése, tömör falszerkezete

alapján az is feltételezhető, hogy védelmi szerepe is volt. Legősibb, román kori része valószínűleg a sekrestye, a szentély, a torony bizonyos magasságig és a kápolna. A gótikát a támpillérek és az ablakok őrzik legerőteljesebben.

XIII. századi részletek is előkerültek az 1958-as felújításkor. 1901-ben került a Szent Mártont ábrázoló oltárkép a templomba, 1909-ben pedig a Rieger cégtől új orgonát vásároltak. A mai harangok 1928-ban kerültek a toronyba, az első világháború alatt elhurcolt két harang és a megmaradt, de időközben megrepedt harangok helyébe. 1940-ben készült Takács István mezőkövesdi festőművész alkotása, a Jó pásztor kép, amit a 2000-es felújítás során restauráltak. Új sisakot 1984-ben kapott a torony, 1992-93-ban nyerte el a szentély a mai alakját. A felolvasó állvány Fülöp András kőfaragómester munkája. A szembemiséző oltár, a tabernákulum és a

szószék, amely bogácsi vöröskőből készült, Csiki László kőfaragómester keze munkáját dicséri. 2005-ben került a templomba a Bogácsi Madonna néven emlegetett, 400-500 éves szobor. Valószínűleg Angliából vagy Írországból származik, de Bogácsra Spanyolországból, Nybérius Bertil magyar származású svéd állampolgár révén került.

2.2.2. Nevezetes épületek

2.2.2.1. Tájház

Az egyik legrégebbi, 140 éves parasztházában alakították ki a Tájházat, bemutatva a földnélküli parasztemberek életkörülményeit. Berendezésének nagy része gyűjtésből való, így a XIX. század végét, a XX. század elejét tükrözik a tárgyak. A bogácsi palóc népviselet, öltözet is megtalálható a kiállítási darabok között. A ház és a kerítés is kőből épült – mint ahogy Bogácson szinte minden –, a köveket sárral tapasztották egymáshoz. Az épület a XIX. század végén kialakult,

háromosztatú parasztháztípus képviselője: helyiségei – szoba, konyha, kamra – egymás után következnek. Rövid vége néz az utcára, egyetlen bejárata a középső helyiségbe, a pitvarba (konyhába) vezet, a többi helyiség innen nyílik. Külön bejárata csak az istállónak van. A döngölt földű szoba az egyetlen fűtött lakótér, itt látható a búbos kemence „búbja”, a tüztér a pitvar felé nyílik. A jelenlegi kemencét Dorogi Attila helyi épület- és kőszobrász, néprajzos építette újjá. A ház szabadkéménye jóval fejlettebb a korabeli kéményeknél, mert nem az épületen belül teríti el a füstöt, hanem a tetőn keresztül a szabadba vezeti.

A konyha szerepét betöltő pitvarban a nyitott kémény alatt helyezkedik el a tűzhely, azaz a kemence szája, vagyis a fűtőnyílása előtti padka. A kemencét a kenyér- és a tésztafélék, hurka-kolbász, hús sütésén kívül főzésre is használták: rendszerint babot, borsót, lencsét, szemes kukoricát főztek benne, még gyümölcsöt is aszaltak. A ház legfontosabb tárolóhelyisége a kamra, elsősorban a gabonafélék, a liszt, a korpa, a szalonna, a

kolbász és más élelmezési nyersanyagok helye. A szobában egyetlen hálóágy látható. Ezen az ágyon a gazda és felesége aludt, a család többi tagja lócapadon, a kemencesarokban, földre terített szalmán vagy szalmazsákon hált. A parasztház kamrája volt a menyecskék és a felnőtt lányok hálóhelye, még télen is. Az istálló a lakóházzal egybeépített, azonban önálló bejárattal rendelkezik. Kecskét tartottak benne, mivel föld híján igavonó állatokra nem volt szükségük, a tej és tejtermékek biztosításához kellett a tejelő állat. Az istállóban jelenleg régi használati eszközöket láthatunk: a kendermegmunkálás, a kőbányászat és kőfaragás eszközeit, faszerszámokat, egyéb darabokat.

2.2.2.2. Cserépi úti pincesor

A bogácsi pincesorok évszázadosak, ennek köszönhető a különleges hangulat – az, hogy sétálni is érdemes a borházak között. Az utóbbi évek fejlesztései pedig azt biztosítják, hogy akár csak egy pohár bor, akár egy baráti beszélgetés, akár az esti szórakozás kedvéért érdemes legyen ide betérni.

Riolittufába vájt, kiváló mikroklímájú pincékben születnek itt a bogácsi szőlőhegy terméséből a tüzés borok, ezeket akár egy pincében, akár pincéről pincére járva is végigkóstolhatják a vendégek.

A bükkaljai borvidék fontosabb településein az utóbbi években nagyarányú pinceépítések kezdődtek, így Bogácson is. Az építkezésekkel úgy bővítik és korszerűsítik a pincéket, hogy megfeleljenek a hatósági előírásoknak és a növekvő turizmus igényeinek is.

Így vált a vidék egyik legjobb szórakozóhelyévé a Cserépi úti pincesor, ahol nappal minőségi borokat lehet kóstolni és vásárolni, este pedig – akkor is, ha éppen nincs itt rendezvény például szüreti mulatság, summás ételek bemutatója, vagy éppen Márton-napi vigasság – a társaságok akár élőzene kíséretével is múlathatják az időt.

2.2.3. Köztéri nevezetességek

A templom mellett álló Nepomuki Szent János-szobor 1824-ben készült – idősebb Csik János munkája –, és 1970 óta áll a templomkertben, a bejáratától nem messze.

2.2.4. Színészliget

A Színészligetet 2009 tavaszán alakítottuk ki Hanák Zsolt ötletgazda és a település akkori polgármestere, Verhóczy Sándor kezdeményezésére. Úgy szerettünk volna emléket állítani a magyar színművészet nagyjainak, hogy az előttük tisztelgő hely mindenkor látogatható legyen. Bogácson nincsen színház, de vannak jeles alkalmak, amikor neves művészek vendégszerepelnek nálunk.

A filmek és a televízió révén is jól ismerjük azokat a nagy színészeket, akiknek művészi

teljesítménye örök emlékké teszi a drámákat és a kabarétréfákat egyaránt. Ezért a múlhatatlanság szimbólumával, „égig érő” fákkal tisztelgünk előttük – többeknek, akik bár a közelmúltban még maguk ültették el fájukat, sajnos már csak az emléke előtt.

Haumann Péter, a Nemzet Színésze a sikeres faültetés után. A Színészliget első fáit 2009 áprilisában kerültek a földbe, majd 2010-ben és 2012-ben továbbiakkal gyarapodott a liget. A színészligetben jelenleg az alábbi művészek fáit láthatók:

Sztankay István, Haumann Péter, Bodrogi Gyula, Tordy Géza, Törőcsik Mari, Psota Irén, Berek Kati, Máthé Erzs, Sinkovits Imre, Raksányi Gellért, Zenthe Ferenc, Kállai Ferenc, Komlós Juci, Király Levente, Lukács Margit, Darvas Iván, Garas Dezső, Szabó Gyula, Avar István, Bessenyei Ferenc, Agárdy Gábor

3. ÉPÜLETTÍPUSOK

3.1. „Falusias” lakóház karakterek

1900 előtről: egysoros, két-háromosztatú, füstlikas, (fatornác), nád-cserép, tapasztva, fehér, fakerítés, eredetileg ólas gazdasági udvar, konyhakert, utcán kevés növényzet, csak fa

1900-1940 között épültek között a településen megtalálhatók a jellemzően egysoros, háromszatú hosszúházak tornáccal, melyek alacsony lábazattal készültek. A kontyolt, esetenként vértelkes tető fedése cseréppel vagy síkpalával történt, homlokzatuk színesre vakolva készült. Áttört utcai fa/vaskerítés határolja a hosszú, keskeny telkeket. Eredetileg ólas gazdasági udvar és/vagy konyhakert is volt használatban. Az utcán eredetileg kevés növényzet, csak fa volt az állathajtás okán.

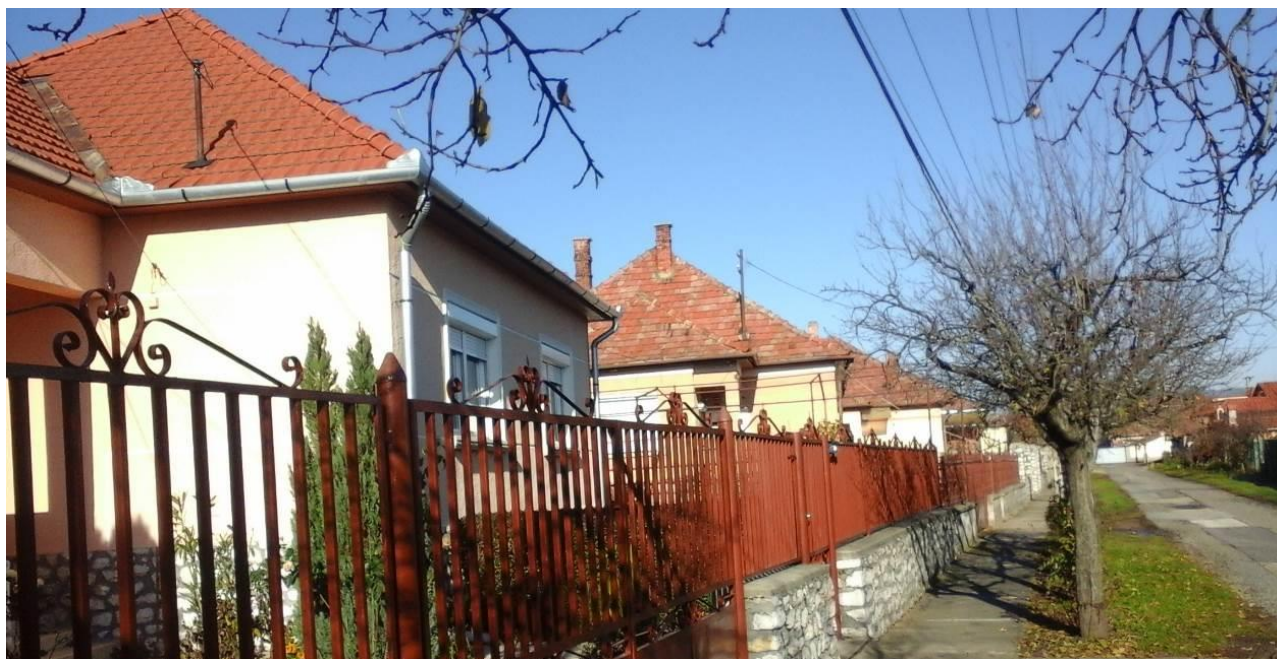
1950-60: egysoros, üvegezett tornácos kontyolt ház, közepes kőlabazat, síkpala/szalagcserép, meszelés vagy kőpor, színes-mintás, szolid vakolat-ablakkeretezés, vaskerítés, nincs előkert, gazdasági udvar, konyhakert, utcán kevés növényzet, csak fa

Az 1960-75 között épültek jellemzően kétsoros (utcára két szoba néz) kialakításúak. Alagsor vagy méteres kőlabazat, kőporos dörzsölt vagy kapart vakolat, kontyolt (sátor) tető bordás cserép fedéssel jelenik meg. Színesmintás vakolat ablakkeretezés és homlokzatszdíszítés váltakozó kőmintákkal díszítve. Kővasoszlopos lábazatos vaskerítés, dísz előkert (rózsa) mutatkozik a ház előtt. Oldalkert sokszor csak füvesdiófás, hátsó gazdasági udvaron inkább tárolók épültek. Az utcán már esetenként díszkert, fa (gyümölcs és örökzöld).

Egyszerre kiépülő- egységes utcaképek.

Az 1975-90 között épültek jellemzően típus-terv-adaptációk. Általában földszint-emelet-tetőtér, tetőgerinc vegyesen, néhol rendezett utcakép: egységes tetőforma és magasság. A bejárat-terasz az utca felől is megjelenik. Törtfehér kőpor, síkpala-kerámiacserép jellemzi. Vannak átépülő utcaképek is, többféle kerítéssel. Az udvar használat kertvárosi és nem gazdasági jellegű: díszkert, díszfa (örökzöld), fű.

Az 1990-től napjainkig épültek jellemzően egyedi tervek alapján készültek. Kevés új ház, de sok átépítés-toldás. Megjelenik: az alacsony-kontyolt tetőhajlás is, az utcaára néző személy és garázsbejárat, a narancsszín, színes kerámiacserép, néhol nagyobb előkert, és mívesebb kerítés. Általános a dísz előkert (örökzöld), előudvar, hátsó udvar fű, néhol tárolók, konyhakert ritkán, utcán pázsit, térburkolás, díszfa (örökzöld).

3.2. „Polgár” lakóházak

Hajlított-ház: L alaprajzú épület, utcai fronton legalább 2 lakóhelyiség, földszintes, legalább 3 m belmagasság, esetenként tetőtéri térdfal-szellőzőnyílásokkal

3.3. Üdülő, hétvégi ház

3.3.1. Egyegységes üdülő

Telepszerű üdülőterületen, apró telek, 20-50 m² épület, földszintes, magastetős, téгла-(fa), törtfehér, síkpala/cserép, döntően 1970-től 1990-ig, fa/fém/sövény kerítés, 90-es évek óta szaporodóan második (első) lakás

3.3.2. Többegységes (társas) üdülő, motel

Telepszerű üdülőterületen, emeletes, magastetős, téгла, színes, színes cserép, döntően 1980-tól 2000-ig, fém-sövény kerítés,

3.4. Pincés terület

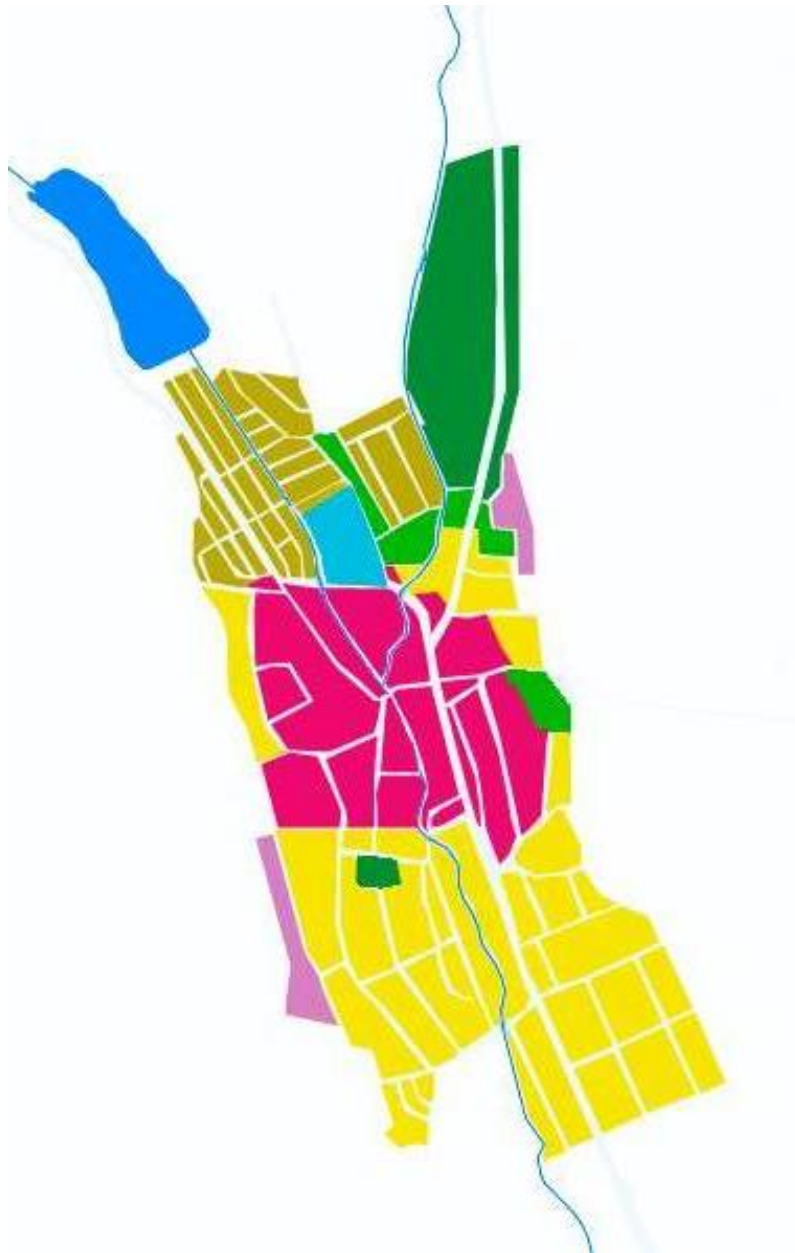
3.4.1.1. Tufába vájt: függőleges partfal, szabálytalan, vésett bejárat, fa-vas ajtó szellőzős

3.4.1.2. Lejtős terepbe vájt: borházas, a terepből a torok földfeltöltéssel kiemelkedik

4. KARAKTERTERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

Történelmi központ/

Átalakuló lakóterület

Pincés terület

Üdülőövezet

Fürdő területe

Parkosított zöldterület

Zöldterület

4.1.1. Történeti központ

A település központi magja, amely magában foglalja az 1950-es évekig kialakult településrészt. Az eredeti utcahálózat és telekszerkezet jelenleg is fennáll. Az egyházi és közigazgatási épületek (az iskola együttes, egészségügyi központ kivételével) alapvetően az eredeti helyükön működnek, az épületeik megjelenésében az építéskori állapot felismerhető. Az előbb említett újak a településszövetbe illeszkedők, építészeti kialakításuk rendezett. A közterek, teraszedések parkosítottak, nívósan burkoltak.

A lakótelkek keskenyek és hosszúkák, szabálytalanok, a beépítés oldalhatáron álló, előkert kisméretű, avagy nincs. A lakóházak közül a legkorábbi (1990 fordulóján) fennmaradtak utcára merőleges garancsú egytraktusosak, majd kontyolt tetős, tornáccal, verandával. Megjelenésük az utcaképből nem egységes, méretükben, kialakításukban színes képet mutatnak.

Az üdülőterülettel határos területeken családiház karakterű panziók létesültek.

4.1.2. Átalakuló falusi lakóterület

A központi magtól délre fekvő, több ütemben mérnöki telekosztással kialakított terület. A telkek továbbra is mélyek (falusias telekhaznával: első udvar, hátsó udvar, konyhakert), szélességük 16m körüli, a beépítés oldalhatáron álló.

A korábbi, sáttetőtűs tömegűeknél a fő utcán továbbra sincs előkert. Ezeknél karakteresen megjelenik a bogácsi vörös kő lábazat, parapet és sarok kiemelés. A kerítések míves kovacsolt vas kapuk, illetve mezők kőlábazattal. Egységes, rendezett utcaképek.

A későbbi, típus majd egyedi tervek alapján épült lakóházak előkerttel, utcára merőleges vagy azzal párhuzamos gerincű nyeregtetővel és vegyesebb anyagú, kialakítású kerítéssel mutatkoznak. Az utcaképek változatosak, és néhol ritmustalanul váltakozó arcot mutatnak.

4.1.3. Pincés területek

Két területen található fel a településtest peremén.

A beépített terület nyugati peremén a völgyet kíséző domboldalba vájt telepítettek. Csak pincejárata van, melyek bejárata a függőleges partfalba épített helyi kőből. A fa vagy vas rcsos ajtókkal kialakított homlokfalú pincejáratok a füves közterületre nyílnak. Közülük egyesek lezáratlanok, megjelenésük barlangszerű.

Az északi „Cserépi” pincesorok a településhez közel fekvő részén pinceházak épültek a torok bejáratok elé. Építőanyaguk meghatározóan kő, az eredeti terepből „kinövő” építmények részben földterítéssel fedettek. Homlokzatukon a fa/vas anyagú bejáratok mellett kisebb ablakok is megjelennek. Idegenforgalmi hasznosításuk növekvő, emiatt az előttük fekvő területen építményeket, köztéri bútorokat helyeztek el.

4.1.4. Üdülőterület

A strand területén és közvetlen szomszédságában többszobás panziók, hotelek találhatóak kétszintes+ tetőteres kialakítással. Építményi léptékük a strand méretéhez igazodóan kisvárosias, építészeti megjelenésük változó nívójú. Továbbiak telepítésére van megfelelő terület, melynek felhasználása megkezdődött.

Jelentős számú egységes üdülő épült a 90-es évekig a különálló, mérnöki kialakítású telekosztáson. Tömegük mértéktartó, a telkeken zöldfelülettel körbevetten helyezkednek el, kerítésük áttört.

5. AJÁNLÁSOK

5.1. Általános ajánlások

Új épület építése, vagy meglévő épület átalakítása, bővítése esetén igazodni kell a kialakult települészerkezethez és az adott területen lévő építészeti karakterhez.

A településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területeken a meglévő építményeket fenntartani, bővíteni, átalakítani, valamint új építményeket létesíteni, csak a meglévő építményekkel összehangoltan, a jellegzetes településkép, valamint az épített és természetes környezet megjelenését megőrző és azt fejlesztő módon lehet. Az illeszkedés szempontjából az épületek fő tömeg- és tetőformája, külső homlokzata, az alkalmazott anyag, azok színe, felületképzése meghatározó jelentőségű.

Meglévő épületek átalakítása, bővítése esetén az új épületrészeknek a meglévő épülethez való illeszkedése az architektúra, anyaghasználat és részletképzés tekintetében egyaránt kötelező.

Építmények elhelyezésénél törekedni kell a lehető legnagyobb összefüggő zöldfelület kialakítására.

Új tetőzet kialakításánál, a gazdasági területek kivételével kerülendő a harsány, természetes fedési módoktól eltérő színű és anyaghasználatú technológiák alkalmazása (pl.: műanyag hullámpala). Homlokzati nyílászárók cseréje esetén az épület homlokzatán alkalmazott nyílászárók színét és jellemző osztását szükséges megtartani, kivéve, ha a homlokzaton minden nyílászárót egyidejűleg kicserélnék.

Új közművek elhelyezése, valamint közműhálózat fejlesztése során a közművek elhelyezése föld alatt javasolt.

Homlokzati felületképzés esetén kerülendő a harsány, földszínektől és pasztell földszínektől eltérő színezés, valamint a teljes homlokzaton megjelenő reklám célú falfestés. A színezési javaslat az utcafronti kerítésekre, egyéb építményekre is vonatkozik.

Szellőzőt és klímaberendezést a településképi szempontból meghatározó területek esetén utcafronti homlokzatra elhelyezni nem ajánlott.

A településkép védelme érdekében a település bármely területén, ahol a jellemző települési karaktertől eltérő szintszámú épület vagy eltérő magasságú építmény megvalósítását tervezik, hatásvizsgálati tanulmány és településképi vizsgálat szükséges.

Műtárgyakat, közterületi burkolatokat és berendezéseket (utcabútorok, hirdető berendezések, világítótestek, pavilonok, autóbuszvárók, stb.) az utcakép jellegzetességének megtartásával szükséges megvalósítani.

Utcabútorok kialakításakor és elhelyezése során törekedni kell arra, hogy azok egy tárgyegyüttest alkossanak, azok a környezetük építészeti karakterébe illeszkedő típusúak, időtálló kivitelűek és lehetőleg egyedi tervezésűek legyenek.

A fényszennyezés megakadályozása, valamint a kellemes fényérzet érdekében törekedni kell a 3000K színhőmérsékleti érték alatti fényforrások alkalmazására a kültéri világítás esetén.

Fényforrások elhelyezése és tervezése esetén kerülendő a felfelé irányuló fény alkalmazása, talajszintbe épített fényvetők telepítése nem javasolt.

5.2. Történeti központ

5.2.1. Közterület

Településképi szempontból meghatározó területeken szükséges megőrizni a település jellegzetes szerkezetét, telekrendszerét, utcavonal vezetését. Új telek kialakítása, vagy telek-átalakítás csak ezzel összhangban javasolt.

Ajánlott a településközponti térszövetek zöldfelületeinek, közparkjainak, növényállományának a mai igényeket színvonalasan kiszolgáló, hosszú távon életképes és fenntartható teljeskörű megújítása, fejlesztése.

Növény kiültetésekre, igényesen kialakított virágágyásokra, virágtartó állványokra a településközponti területeken található jó példák, a kezdeményezés folytatása és kiterjesztése a többi településrészre is ajánlott.

A közterületek és zöldfelületek fejlesztése, kialakítása, fasorok ültetése valamint közterületi burkolatok, utcabútorok, lámpatestek cseréje, felújítása csak egységes koncepció alapján történjen.

5.2.2. Épület

Új épület elhelyezése esetén követelmény a fokozott illeszkedés az arányosság gondolatát szem előtt tartva.

A településközponti területeken lévő épületek rekonstrukciója csak egységes koncepció alapján történhet

Helyi védelemmel érintett épület felújítása során törekedni kell az eredeti állapotot tükröző építészeti kialakításra.

Az igényes és értékes építészeti részletek megőrzendők, a megőrzés érdekében folyamatos karbantartásukról gondoskodni kell.

Energetikai korszerűsítések alkalmával törekedni kell a teljes homlokzat egy időben történő felújítására.

A tetőfedés során kerülendők a harsány, természetes fedési módoktól eltérő színű és anyaghasználatú technológiák (bitumenes zsindely, hullámpala, cserepes lemez vagy hasonló műszaki tulajdonságú építőanyagok).

5.3. Átalakuló falusias lakóterület

5.3.1. Közterület

Azokon a területeken, ahol jelenleg a gyalogos forgalom számára nincs kiépítve járda, javasolt a hiányzó járdaburkolatok legalább egyoldali kiépítése a biztonságos gyalogos közlekedés megvalósítása érdekében amennyiben ez fizikailag lehetséges.

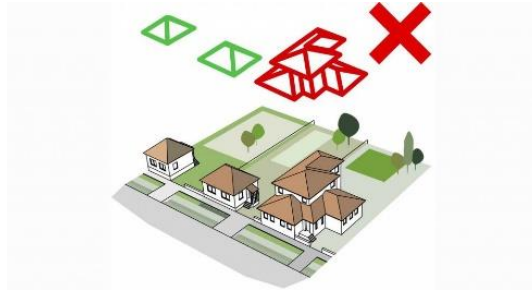
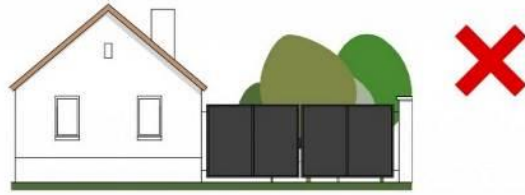
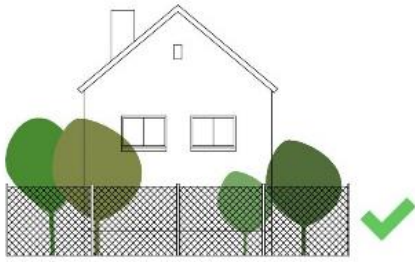
Új utcák kialakítása során a zöldfelület-rendezését minden esetben biztosítani kell, legalább egyik oldalon fasor ültetése javasolt.

Utcai növénytelepítés, az utcakertek kialakítása és rendezése a kialakult utcaképre tekintettel, a meglévő növényzet karakterét megőrizve történjen.

Kerítés kialakításánál kerülendő a közterületek felőli tömör megjelenés, a kerítéselemek áttörtségét biztosítani szükséges.

Különös gondot kell fordítani a településre, településrészeire jellemző hagyományos kerítésformák megtartására.

5.3.2. Épület

A területre földszintes, tetőteres, maximum Fsz+1 épületek jellemzőek ez a beépítési magasság megtartása indokolt.

Az épületek jellemző tetőkialakítási formája magas tetős, ajánlott a tetőhajlásszög mértékét 25-47 fok között kialakítani, attól eltérni csak az utcafronttól távolabb elhelyezett melléképületek esetében elfogadható.

Új tetőzet kialakítása csak a környező meglévő beépítés (utca, utcaszakasz) tetőzetének típusa, főiránya, hajlásszögei figyelembe vételével lehet, ahhoz teljes mértékben illeszkedni szükséges.

Lapostető létesítése nem elfogadható.

A kerítések lábazatos, vas vagy kőoszlopos, közöttük áttört mezővel. A sátoztetős környezetben kovácsolt vas a meghatározó, a későbbi időszakban már fakerítések is jelentkeznek. A kialakítás megtartása indokolt.

Épületek felújítása során kerülendők a harsány, környezetbe nem illő színek, a homlokzat színezésénél pasztell-földszínek alkalmazása javasolt.

Hagyományos soros beépítésű falusias lakóterületek esetében csak olyan építés és telekalakítás valósítható meg, ami a lakóudvarok beépítettségét nem növeli illetve egy lakóudvaron belül legfeljebb két lakóház - két melléképület megvalósítása ajánlott a hagyományos magyar beépítési formavilág megőrzése érdekében.

Új épület telepítése során igazodni kell a kialakult település-szerkezethez, utcaképhez és az adott területen jellemző beépítési módhoz, attól eltérő és ellentétes kialakítás nem javasolt.

Új épület telepítése során a domborzat adta lehetőségekhez való legnagyobb mértékű igazodás elvárt, nagymértékű terepalakítás, a terepszint megváltoztatása nem követendő példa.

5.4. Üdülő terület

5.4.1. Közterület

Ahol lehetséges további közhasználatra átadott terek kialakítása szükséges. Javasolt a még hiányzó térburkolatok minőségi kiépítése a biztonságos gyalogos és gépjármű közlekedés megvalósítása érdekében.

A közterületek kialakításánál, átépítésénél, járdaépítéseknél egységes terv alapján ajánlott eljárni. A természet közelsége ellenére szükséges további az egységes fasorok telepítése a településközülogiai minőség és az élhetőség növelése érdekében, ajánlott további virág kiültetés is.

Kerítések megjelenése: rakott kőfal, kemény térségi kőből építve, vagy esetleg beton béléstesttel épülő, de szintén helyi kövek felhasználásával, hagyományos lécz kerítés függőleges lécezéssel. Jelzésszerű kerítésként könnyű dróthuzalos kerítést (nem dróthálós) használjunk. Kerítések kialakítása, felújítása során kerülendő a közterületek felőli tömör megjelenés, a kerítéselemek áttörtségét biztosítani szükséges. Előnyös megjelenést teremthet a gondozott sövénykerítés.

5.4.2. Épületek

Általános szempont az épületek látványának a környezetbe való beleolvasztása. Az épületeket a terepre kell ültetni, minimális terepalakításra kell törekedni.

Az épületek egyszerű tömegformálással építendőek, a tetők fő idoma egyszerű, nyeregtetős legyen. Tetőtér beépítés esetén önálló gerinccel rendelkező tetőfelépítmények kerülendők.

A területen az épületek és építmények anyaga, vagy látszó felülete fa, vagy rakott kő, látszó beton, színezett vakolat lehet. A nagy üvegtáblák, üvegfelületek kerülendők. Épületszínezésnél az erőteljesebb, de nem rikító, földszínek alkalmazhatók.

A tetőfedések közül a zöldtető, fazsindely, természetpala, égetett agyagcserép, illetve az antracit szürke korcolt fémlemez fedések alkalmazhatók. A tetők hajlásszöge 35-55° közötti lehet. Lapostetős, vagy alacsony tetőhajlású épület csak zöldtetőként jelenhet meg.

Árnyékolásra minőségi külső árnyékolók alkalmazandók (pl. külső spaletta, fa zsalugáter).

5.5. Pincés terület

5.5.1. Közterület

Ahol szükséges a közhasználatban levő terek átadott terek gondozása szükséges. Javasolt a még hiányzó térburkolatok kiépítése a biztonságos gyalogos és gépjármű közlekedés megvalósítása érdekében. A közterületek kialakításánál, átépítésénél, járdaépítéseknél, utcabútorok, teraszépítmények kialakításánál egységes terv alapján ajánlott eljárni. Pincék, pinceépületek telkei nem keríthetők el.

5.5.2. Épületek

A pincék, pinceházak tetőidoma 55° hajlásszög alatti, szimmetrikus nyeregtető legyen. Lapostetős pinceház és présház nem javallt.

Anyaghasználatban a helyi építőanyag alkalmazása elsődleges szempont.

Homlokzati falfelületek burkolata pedig természetes anyag (helyi rakott kő, fa), esetlegesen vakolat lehet.: habarcsolt, vakolt falak fehér, vagy halvány, tört földszínű homlokzatfestéssel, vagy látszó terméskő fal, azonos színű fugázó anyaggal.

Tetőfedés és előtető nagy táblás fedőanyagból (cseréplemez, hullámlemez, trapézlemez, bitumenes zindely, stb.) nem lehet.

A pincéken és présházakon hagyományosan kis ablakok és alacsony, széles ajtónyílások alkalmazandók.

Csak acél, kovácsoltvas és fa szerkezetű nyílászárók és rácsszerkezetek építhetők be, műanyag nyílászáró és redőnyszerkezet nem alkalmazható.

5.6. Külterület

Védett vagy védelemre tervezett területeken fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (bármilyen nemű építést és területhasználatot) megvalósítani. Javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása. A védett területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

A külterület védelem alá nem eső részein sem jellemzők az építmények elhelyezése, kivételt képeznek a külterületi majorságok, valamint a turisztikai attrakciók helyszínei. A külterület alacsonyfokú beépítettségnek a megtartása elsőrendű.

Új beépítés, építményelhelyezés során az alábbi ajánlások figyelembe vétele szükséges:

- épületek telepítése jellemzően szabadonálló, ennek megtartása fontos szempont. Több épület elhelyezése, avagy meglévő épületállomány bővítése során fontos az egységes rendezőelv szerint történő kialakítás és illeszkedés.

- a tájkép védelme érdekében egyszerű tömegképzésre való törekvés és

nyeregtetős tetőforma kialakítása ajánlott. Mezőgazdasági területeken az épületek tetőhajlásszöge 20-40° között variálható. Csarnoképületek tetőzetének kialakítása során a trapézlemezfedés megengedett, azonban kezeletlen felületek használata nem ajánlott. Tájidegen, élénk színű felületképzés az épület és minden tartozéka esetében kerülendő.

Külterületi gazdasági területeken nagyon fontos szempont a természetbe illesztés, ezért a terület technológiát nem zavaró fásítása, valamint a megközelítését biztosító út fasorral való szegélyezése ajánlott. Fák telepítése kizárólag őshonos, illetve a közvetlen környezetben fellelhető fajok alkalmasak.

Külterületi pihenőhelyek telepítése során ajánlott azok egységes arculat szerinti kialakítása, valamint természetes építőanyagok használata.

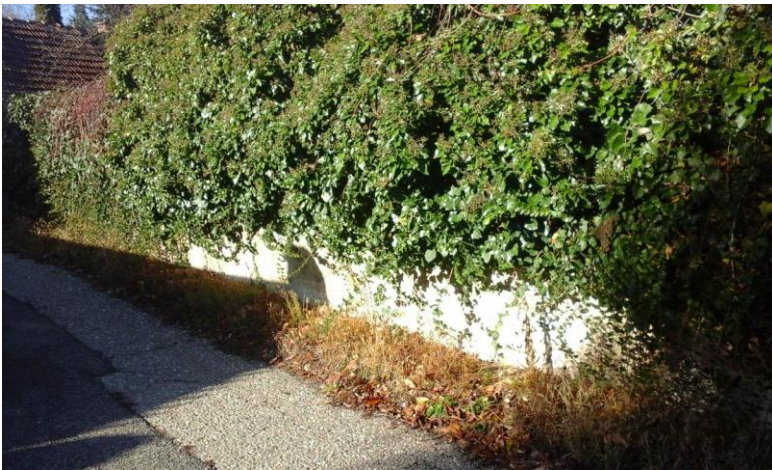
6. JÓ PÉLDÁK

6.1. Épületek, részletek

6.1.1. Történeti központ

Kerítések

6.1.2. Átalakuló falusias lakóterület

6.1.3. Üdülő terület

6.1.4. Pincés terület

6.2. Közterek

IMPRESSZUM

MEGRENDELŐ:
BOGÁCS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
3412 Bogács, Alkotmány u. 9.
Honlap: bogacs.hu

polgármester:
Csendesné Farkas Edit

KÉSZÍTÉSÉBEN RÉSZT VETTEK:

megbízott főépítész:
Bernáth Mihály
okl. építészmérnök
okl. városépítési szakmérnök
vizsgázott főépítész
3432 Emőd, Rákóczi út 23.
bernath.emod@gmail.com
+36-30-925-4613

szerkesztett:
Bernáth Csaba
okl. építészmérnök

szöveg:
Bernáth Csaba
Bernáth Mihály

fénykép:
Bernáth Csaba
dr. Kovács-Hostyánszki Anikó

grafikai tervezés:
Bernáth Csaba
dr. Kovács-Hostyánszki Anikó

A kiadványban felhasználásra kerültek:
a Próba Településképi Kézikönyvek egyes elemei
a MAPIRE.eu térképei továbbá
a Lechner Tudásközpont ábrái
Bogács község honlapja: bogacs.hu
Minden jog fenntartva!

Bogács 2017.